

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 27. kimovca 1848.

List 39.

V tolažbo zatiranim.

Če konec po sreči
Iztéce se nám,
Težave nar veči
So vse za herbtám.

Kakó s kislim zeljem ravnati, de se ne spridi.

V Zagrebških Novicah — Luna imenovanih — je oznanil modri kmetovavec Klinggraeaf svoje 48 létne skušnje: kakó s kislim zeljem ravnati, de se ne spridi, rekoči:

„Od tega, de kadí za zelje morajo čiste in snažne biti, prédin se naribano in popolnoma zdravo zelje va-nje dene, mi mende ni treba nič govoriti, to vsak sam vé; — povedati pa vender moram, de se kadí za zelje nar boljši očediti dajo, če se poprej z apnam pobelijo, potem pa dobro zmijejo. —

Nar gotovši pomoček, de se zelje ne spridi, je pa potem ta, de se zribano in le sredno mero osoljeno želje ne tlači z nogami, kakor je skorej sploh navada, ampak de se s pripravnim bätam práv dobro v kadí zatolée. Pričijoča podoba vam pokaže tak bät, kteriga si vsak lahko napravi.

To stori, de ni treba potem nikoli vode prilivati, kér ima zelje čez in čez po verhu svojiga lastniga soka — to je zelnice — dovelj. — Z zeljem takó natlačene kadí ostanejo takó dolgo odpèrte, de čez zelje stoječa voda očitno kaže, de se je zelje popolnoma skisalo, kar se kmalo zgodi, če je hram ali klet dovelj tópel (to je, de gorkota v njem saj 13 stopnic na Romirjevim gorkoméru znésp.) — Se je zelje dobro skisalo, naj se posnamejo péne in po verhu stoječa zelnica in potem naj se pokrovi tikama po zelji položé, in s kamnjem ali pa se boljši s tiskavnico *) pertisnejo, de ne more

*) Nar pripravniš tiskavnica ali preša za zelje, namesto nerodniga kamnja, je izrisana in popisana v 47. listu predlanjskiga léta. Vredništvo.

zrak ali ljuft do njega. Menj ko more zrak ali práv za práv kislic zraka do zelja, boljši se da ohraniti; torej je práv, kadar kuharca za vsakdanjo potrebo zelja iz kadí vzame, de zgorno lego poravná in tako potlači in s kamnjem obloži ali s tiskavnico pritisne, de zelnica čez in čez po zelji plava in dotiko zraka brani. — Takó ti bo ostalo zelje celo léto kaj dobro.

Razglas na ljudstvo po deželi.

Ministri notranjih opráv, pravíce in denarstva so dali pod nadpisam „Razglas na ljudstvo po deželi“ 15. dan kimovca na znanje, de zdej ko je po postavi od 7. kimovca nehala gruntna in osebna podložna zaveza, bojo tudi nehale vse necesarske deželne gosposke (Patrimonialbehörden), kjer do zdej še obstojé; tode taka velika in draga premémba se ne more v enim hipu zgoditi. Dokler ne bojo tedej povsod cesarske gosposke vpejljane, nej opravljajo dozdanje necesarske gosposke svojo službo naprej. Ministri tedej pričakujejo, de se bo ljudstvo — odvezano težavniga podložtva — vseskozi pokorno skazalo obstoječim postavam in gosposkam, dokler ne bojo nove postavljene, de ne bo treba pregreh zoper postave oistro kaznovati.

Koroški in štajarski deželni stanovi, in prihodnje avstrijansko cesarstvo.

Koroški in štajarski stanovi niso bili nikdar tako pridni kakor zdej — pred svojo zadnjo uro. Kakor umirajoči labúd nar lepši pred svojo smertjo pòje, tako pòjejo tudi koroški in štajarski nemški stanovi v svojih zborih sebi nar prijetniši pesmico: de koroška in štajarska zemlja ste nerazdeljivi, de morate ostati, kar ste bile, de morajo tedej koroški in štajarski Slovenci mutasti hlapci Nemcov tudi prihodnjič ostati, kakor so pred ustavo bili! — Ne bo dal, dragi stari stanovi! Vaša zadnja ura že bije: slovenski narod na štajarskim in Koroškim pa se budí k novimu, svobodnimu življenju z enakimi pravicami, kakoršne ima nemški.

Pozabite, dragi stari stanovi! dozdanje meje dežel, — take ne morejo več ostati, ampak nove se morajo postaviti po enakosti narodov. — Pa tudi avstrijansko cesarstvo ne more nikakor in po nobeni drugi poti mogočno ostati, kakor po zavezni ustavi (Föde-

rativ-Verfassung), to je, po narodih novo osnovane dežele morajo — vsaka za se — svojo lastno vladbo za vse domače oprave imeti, ktere se sklepajo v domačih deželnih zborih v poglavitnem mestu dežele in v domačim jeziku. Na Dunaji pa naj bo središnje ministerstvo za oskerbovanje vunanjih državnih opráv s ptujimi deželami, vojskih in denarstvih reči, tergovine in kupčijstva. Na Dunaji naj bo državni zbor, h kateremu pridejo poslanci posamesnih dežel.

Le po ti osnovi se mora vsaka dežela tako vladati, de en narod drugiga ne tlačí in zatiruje; drugači nikdar ne bo mirú. Kmetje so odvezani poprejšnje podložnosti; kakor svobodni posestniki bojo poslani tudi oni od svoje soseske z enakimi pravicami v deželni zboru govoriti v rečéh svojiga kraja. V slovenskih krajih bo tedej slovenski jezik mogel biti jezik zbora, zato kér je jezik dežele.

Poslanci na Dunaji! dobro pomislite, de le taka zavezna ustava je skala, na ktero zamorete terdno ustavo postaviti: vsaka druga naprava bi bila le staro poslopje, od zvunej novo pobeljeno, od znotrej pa razderto, gnjilo, le za malo časa slabo podperto. Dr. B.

Kakor pri nas, také tudi drugod!

Za domovino in slovensko reč lepo vnete Celjske Novine v 9. listu iz Graškiga zbora takole pišejo:

„Sploh pa vam morem povedati ljubi Slovenci! de niso Nemci naši nar hujši sovražniki, ampak Slovenci, — Slovenci, ki tega lepiga imena vredni niso, ki slovenskiga jezika dobro govoriti ne znajo, boljši pa se ga naučiti ne upajo, katerim na vas in na slovenske šege merzi, in jim le to dopade, kar po ptujšini diši; ponemčani Slovenci, ali kakor jim prav rečete, nemškutarji — ti so, ki so se tudi v zboru na vés glas derli: nič slovenskiga, ampak vse le nemško. Še včeraj so se gosp. Gurnik še enkrat za slovenšino poskusili, ter terjali, de naj se postava da, de se bo prihodnjic pri krožnim (kresijskim) zboru v Celji vse po slovensko govorilo. Ali ni to prav govorjeno, Slovenci! de bote sami lahko vse razumeli, kar se bo govorilo, in sami lahko v slovenski besedi, ktere ste nar bolj vajeni, svoje misli povedali, ne pa še le druge okoli prosili, de bi namest vas po nemško govorili? Vém, de porečete: Ja. Ali kaj se zgodi! Nemci so tihi, ter pametno mislijo, naj storimo mi Slovenci na Slovenskim, kakor nam je drago. Ali glej! na enkrat se dva poslanca iz Marburškiga kroga vzdigneta po rodu oba Slovenca, ter bedasto terjata: „Vse po nemško!“ Glasen prepír in hrup se v zbornici vname, ali gosp. Gurnik se tako dolgo za Slovence hrabro bojujejo, dokler se zadnjic postava da, de naj krožni zbor vselej sam opravični jezik si izvoli. Slovenec nima navade, bližnjimu dobriga imena krasti, zato tudi jaz imena teh nemškutarjev ne povém, žalostno zadosti, de sta tako govorila Slovenca!“

Lejte! kakor pri nas, také tudi drugod! Pa je vse zastoj. Vsaka dežela mora svoje pravice doseči — vsim protivnikom vkljub!

Šolski dopis iz Bohinja.

(Konec.)

K temu, kar sim od Bistriške šole povedal, bi pa še vsim gospod-šolnikom rad nekaj v premislik dal.

Kakor vsakteri za pravi prid domovine vnet rodoljub z veseljem sliši ali bere od šolnikov, kteri si za omikanje in osrečenje mladosti v resnici veliko prizadevajo, in se ne le v besedi, ampak tudi v življenji s svojim izgledam dobre, katoljske učitelje skažejo: pa tudi vsačiga pošteniga človeka mora sercé boléti, ko vidi in sliši in zvé, kakošnim ljudém je mnogokrat mladost izročena, — šolnikom, kterim je vse drugo, bodi prav ali

pa ne, več mar, kakor to, za kar so postavljeni, kar je njih poglavitna dolžnost, in kar bi njih nar veči skerb biti imela. Dober, skerben, keršansk šolski učitelj je sreča mladosti, sreča soseske, sreča clo prihodnjiga róda, in torej vsiga spoštovanja, vse časti vreden; zanikern, brezvéstín, ali clo pohujšljiv šolnik pa je prava kuga za mladost in sosesko, vsim poštenim ljudém v zaničevanje. Ali — povéj mi kdo, s kakošnim pridam bo šolnik otroke učil, če je sam po sercu in zadržanju vés spačen? ali mu bo mar, česar je otrokam nar bolj treba, jih učiti in opominjati? ali mu bo resnica, njih um in pamet jasnití in njih serca boljšati in za vse dobro vnémati? Ali — dokaži mi kdo, kakó je v stanu šola pridna biti, in dober sad, ki se od nje pričakuje, donesti, če šolnik brez vsiga veselja do šole le kakor tlačán učí, toliko de čas naprej gré? če se nič ne zméni za tó, de bi se otróci zares in de bi se práv in s pridam učili? če nič na to ne gleda in se nič ne peča, naj zadržanje otrók bo, kakoršno hoče, naj se v šoli, v cerkvi in drugód vedejo, kakor se hočejo? Ali morejo potem takim starši, če od šole le malo ali pa nobeniga prida ne vidijo, otroke radi v šolo pošiljati, in zlasti v tacih krajih, kjer po pol ure ali pa še dalje do šole imajo? Pač res je torej, de je bolje nobena, kakor pa slaba šola!

Práv lepo in resnično je néki gospod, ki je „Ljubomir“ podpisan, v 26. listu létašnjih Novic pod naslovam: „Kaj delajo šolski gospodje po Štajarskim?“ — nekterim šolnikom, ki posebno iz oblasti duhovske gosposke prití hrepenijo, povedal in razjasnil. V tim so stavku, kteriga naj bi vsak šolnik pazno prebral in dobro premislil, med drugim pristavi: „Šola ljudí le tam cvetè, kjer duhovski pastirji čez šolo svojo roko skerbno derzé.“ Gotove besede! — Bolj na tanjko v tem pisati nočem; pa, kdor jasno glavo ima, lahko umé. „Besede mičejo, izgledi pa vlečejo“, pravi pregovor in po pravici.

Ne pišem tega nikakor ne, de bi s tem koga razžaliti hotel; pa vender le tega ne vém, zakaj bi zavolj eniga človeka, ki je za učitelja postavljen, ali saj učitelj biti hoče, pa dostikrat prid številne mladosti, prid cele soseske in fare terpeti mogel? Kar pa s tem želim, je le to: de bi vsi, zlasti mladi šolski gospodje ali učitelji to dobro premislili in si k sercu vzeli, kar sim iz dobriga naména opomnil; de bi spoznali, de na učiteljih je za prid in blagor mladosti, za pravo osrečenje ljudstva in še prihodnjiga róda veliko veliko ležeče. Pa ne, de bi mi zamerili; kér dobriga svéta ali nauka dozvétí, naj pride od kogar in od koder hoče, nobenimu človeku ni v sramoto! Zlo zlo želeti je pa tudi, de bi, kadar bo, če Bog srečno vse poravnati in izpeljati da, na Dunajskim državnim zboru vstanovljenje in vredovanje šol na versto prišlo, se tudi, kakor je že v mnogih časopisih oménjeno bilo, šolnikom na kmetih prihodki vstanovili in zboljšali; de bi se pa potem tudi za to skerbelo, samo dobre, pametne, keršanske, po umu in sercu omikane šolnike postaviti, kteri, z besedo in z izgledam učiti zamorejo.

A. Pintar.

Kakó se Nemci v ptuje dežele preseljujejo.

V 212. listu Teržaskiga časopisa (Lloyd) beremo pod nadpisam (die deutsche Auswanderung) tóle: „Čeravno bo na Nemškím kmalo postava dana, de vsak posestnik sme zemljiše po svoji volji razdeliti, in de bojo potem večí zemljiša razdeljene, kar bo storilo, de botudi menj premožen človek tú in tam si zamogel kos svéta kupiti, se vender le veliko Nemcov pripravlja, svojo domovino zapustiti in si v Ameriki in Australii živeža iskati. Skušnja učí, de sploh vsako léto okoli 60 tavežent Nemcov svojo domačijo zapustí, ki na uni strani morjá svojo srečo išejo.“ — Ni tedej čuda, de si Nemci pri-